# Nr 28

## Konstitutionsutskottets betänkande i anledning av motioner om kommunalt partistöd.

### Ärendet

I detta betänkande behandlas motionerna
1971:541 av herr Molin (fp) m. fl. och
1971:549 av herrar Strindberg (m) och Brundin (m).
*Hemställan* avser
i motionen 1971:541: "att riksdagen för sin del beslutar om ändring av lagen om kommunalt partistöd i enlighet med vad som anförts i denna motion samt att vederbörande utskott utarbetar erforderlig lagtext"; samt
i motionen 1971:549: "att riksdagen måtte antaga följande förslag till Lag om ändring i Lag om kommunalt partistöd: "Härigenom förordnas – – – till varje sådant parti och att 50 % av anslaget skall fördelas lika mellan partierna och återstoden fördelas mellan dessa i förhållande till deras antal platser i fullmäktige under nämnda tid. Vad som – – – och landsting."
Frågor om statligt partistöd behandlas i utskottets betänkande nr 27.

### Gällande regler

I kommunallagen (1953:753) stadgas i 1 kap. 3 § följande:

Kommunen äger att själv, efter vad i denna lag närmare bestämmes, vårda sina angelägenheter, såvitt icke handhavandet därav enligt gällande författningar tillkommer annan.
Angående vissa kommunala angelägenheter är särskilt stadgat.

Lagen (1969:596) om kommunalt partistöd stadgar följande:

Kommun får lämna ekonomiskt bidrag till politiskt parti, som under den tid beslut om bidrag avser är representerat i kommunens fullmäktige. Beslutet skall innehålla att bidrag utgår till varje sådant parti med samma belopp för varje plats som partiet under nämnda tid har i fullmäktige.
Vad som sagts nu äger motsvarande tillämpning på landstingskommun och landsting.

### Frågans tidigare behandling

Vid 1968 års riksdag väcktes motioner (I:451 av herrar Torsten Andersson, Ernst Olsson och Johan Olsson samt *II:561* av herrar Boo och Larsson i Borrby) med hemställan att riksdagen skulle uttala att beviljande av anslag till politiskt parti för bedrivande av kommunal information och opinionsbildning är en angelägenhet för kommunerna.

Motionerna behandlades av konstitutionsutskottet (KU 1968:33) som efter redogörelse för gällande regler och tidigare behandling av frågor om kommunal information uttalade följande:

I förevarande motioner fästs uppmärksamheten på frågan om formerna för spridning av information om den kommunala verksamheten. Utskottet delar motionärernas uppfattning att detta är en fråga av stor betydelse. Den fortgående utvecklingen mot större kommunala enheter medför att de direkta kontakterna mellan kommunmedlemmarna och de kommunala förtroendemännen minskar. Även andra vägar att sprida kännedom om de kommunala organens verksamhet måste därför övervägas. Som motionärerna påpekar kan de politiska partierna spela en viktig roll i detta sammanhang. En ökad informationsverksamhet från partiernas sida i fråga om de kommunala förhållandena torde emellertid förutsätta att partierna får ökade ekonomiska resurser. Detta kan ske inom ramen för det statliga partistödet. En annan väg är att partierna beviljas anslag av kommunerna för informationsändamål. Gällande lagstiftning medger emellertid i princip inte att kommunerna lämnar anslag till politiska partier. En uppmjukning av principen har dock skett så till vida att anslag numera – efter ett tillägg till barnavårdslagen – kan lämnas till de politiska ungdomsorganisationerna för deras samhällsfostrande verksamhet. En vidgning av kommunernas rätt att bevilja partierna anslag skulle ligga i linje med den utveckling som sålunda redan inletts. Frågan om en vidgning av den kommunala kompetensen i förevarande hänseende bör enligt utskottets mening närmare utredas.

Tre ledamöter (alla h) reserverade sig och yrkade avslag på motionerna. Riksdagen följde utskottet.

Frågan övervägdes inom kommunikationsdepartementet som i april 1969 redovisade övervägandena i en PM om kommunalt partistöd (Stencil K 1969:7). Häri föreslogs en lagstiftning som skulle ge kommun och landstingskommun befogenhet att enligt vissa grunder lämna ekonomiskt stöd åt politiska partier.

Förslag till lag om kommunalt partistöd framlades i proposition vid 1969 års riksdag (prop. 1969:126). Där föreslogs att kommuner och landstingskommuner genom en särskild lag skulle tilläggas befogenhet att lämna ekonomiskt bidrag till politiskt parti, som under den tid beslut om bidrag avsåg var representerat i kommunens fullmäktige resp. landstinget. Beslutet skulle enligt lagförslaget innehålla att bidrag utgår till varje sådant parti med samma belopp för varje plats som partiet under nämnda tid hade i fullmäktige resp. landstinget. I motioner yrkades dels avslag på propositionen, dels att bidrag skulle kunna utgå retroaktivt till parti som inte varit men blir representerat efter kommunval, dels att bidrag skulle utgå med visst grundbelopp lika för alla partier och med visst belopp i förhållande till antalet mandat. Som grundbelopp föreslogs både 25 och 50 % av totala bidragssumman.

Utskottet (KU 1969:36) ansåg sig i huvudsak kunna godta det framlagda förslaget men yttrade beträffande fördelningen av partistödet följande:

Olika meningar har framkommit om de grunder, som här gäller för fördelningen av ett kommunalt partistöd. Propositionen föreslår en mot

mandatantalet proportionell fördelning. I tre par motioner har i stället föreslagits, att viss del av stödet skall utgå som ett för alla partier lika stort grundbidrag. Utskottet finner starka skäl tala för den senare lösningen. Åtskilliga av de kostnader partierna har för sin informationsverksamhet inom kommunerna är oberoende av partiernas storlek. Som skäl mot en konstruktion med lika grundbidrag samt tilläggsbidrag i förhållande till mandatantalet har i propositionen anförts att den kan främja partisplittring. Denna synpunkt är emellertid knappast bärkraftig, när det gäller den kommunala verksamheten. En konstruktion med grundbidrag är enligt utskottets mening bättre ägnad än propositionens förslag att åstadkomma en aktiv informationsverksamhet och därmed vidareutveckla den kommunala demokratin. Grundbidragen bör lämpligen, som föreslagits i motionerna I:1076 och II:1245, utgöra en fjärdedel av det totala bidragsbeloppet.

I en reservation yrkades helt bifall till propositionen av tio ledamöter (alla s), vilka uttalade följande:

Det förslag, som framlagts genom förevarande proposition, har utarbetats i anledning av en framställning av riksdagen förra året, vilken tillkommit på utskottets förslag. Bakgrunden är de politiska partiernas betydelse och ansvar för information och debatt om de kommunala frågorna.

Utskottet tillstyrker att kommunerna ges rätt att lämna bidrag till politiska partier på sätt föreslås i propositionen och avstyrker sålunda motionen II:1231, i vilken yrkats avslag på propositionen. Då det gäller den närmare utformningen av regler om kommunalt partistöd är det angeläget att fasthålla utgångspunkten, att syftet är att öka medborgarnas möjligheter till information, inte att gagna partierna i och för sig. Det är också naturligt att inte utan starka skäl, som direkt anknyter till de kommunala förhållandena, görs avvikelser från vad som gäller i fråga om det statliga partistödet. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet motionerna I:1064 och II:1227, i vilka föreslagits att bidrag skall kunna utgå även för valår till parti som då inte är men genom valet blir representerat i den kommunala församlingen. Utskottet finner också att en fördelning av bidragen i direkt proportion till antalet mandat är bestämt att föredraga från den angivna utgångspunkten. De förslag om att en viss del av anslagen skall fördelas lika mellan partierna som grundbelopp, vilka framförts i övriga motioner, bör sålunda avvisas. Utskottet vill särskilt erinra om att det som skäl mot en sådan konstruktion av det statliga partistödet anfördes, att den skulle gynna partisplittring. Denna synpunkt är giltig även i detta sammanhang.

Riksdagen biföll reservationen.

**Motionerna**

I motionen 1971:541 framhålles att vissa informationskostnader avseende spridandet av partiernas kommunalpolitiska förslag är desamma oberoende av partiets mandatantal i kommunens fullmäktige, varför det kommunala partistödet till viss del bör bestå av ett till alla partier med samma belopp utgående grundbidrag. Detta bör uppgå till en fjärdedel av hela bidraget. Vidare ifrågasätts om alla i fullmäktige företrädda partier skall ha rätt till grundbidrag och föreslås en spärregel knuten till partiets andel av det totala antalet avgivna röster eller till det totala antalet

ledamöter i kommunfullmäktige eller landsting.

I motionen 1971:549 anförs att den nuvarande bidragskonstruktionen missgynnar de små partierna och bidrar till en från demokratisk synpunkt icke önskvärd konservering av partistrukturen. Vid ändring av lagen bör beaktas att grundbelopp rimligen inte bör utgå till tillfälliga grupperingar av den art som lokalt kan förekomma främst vid de primärkommunala valen samt att grupp som erhåller kommunalt bidrag bör tillhöra politisk organisation med större förankring. Det framlagda förslaget till lagändring innefattar dock inte någon spärregel i detta syfte.

**Utskottet**

I sitt samtidigt härmed avgivna betänkande om det statliga partistödet har utskottet förordat en förutsättningslös översyn av gällande regler om fördelning av stödet.

Vid tillkomsten av lagen om kommunalt partistöd uttalades från riksdagens sida att det var naturligt att inte utan starka skäl, som direkt anknyter till de kommunala förhållandena, göra avvikelser från vad som gäller i fråga om det statliga partistödet. Allmän enighet råder också numera om att samma huvudprinciper bör gälla för det kommunala partistödet som för det statliga. Utskottet anser det därför vara lämpligt att frågan om reglerna för kommunalt partistöd upptas till övervägande gemensamt med fördelningsreglerna för det statliga partistödet. I detta läge bör riksdagen inte nu ta ställning till de i motionerna aktualiserade frågorna om grundbidrag och spärregler.

På grund av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen i anledning av motionerna 1971:541 och 1971:549 hos Kungl. Maj:t hemställer om översyn av lagen om kommunalt partistöd i enlighet med vad utskottet anfört.

Stockholm den 30 mars 1971

På konstitutionsutskottets vägnar

GUNNAR LARSSON

*Närvarande:* herrar Larsson i Luttra (c), Adamsson (s), fru Thunvall (s), herrar Boo* (c), Johansson i Trollhättan (s), Ahlmark (fp), Mossberg (s), Pettersson i Örebro (c), Andersson i Stockholm (s), Werner i Malmö (m), Svensson i Eskilstuna (s), Bergqvist (s), Schött (m), Gustavsson i Ängelholm* (s) och Molin (fp)

* Ej närvarande vid justeringen.

**Reservation**

av herrar Larsson i Luttra (c), Boo (c), Ahlmark (fp), Pettersson i Örebro (c), Werner i Malmö (m), Schött (m) och Molin (fp), vilka anfört:

I vår reservation om det statliga partistödet har vi framhållit att vissa grundläggande kostnader för partierna i stort sett är oberoende av hur stora partierna är. Vi förordade därför införande av ett grundbidrag lika för alla partier som erhållit utjämningsmandat i riksdagen.

Då man bör sträva efter likartade huvudprinciper så långt möjligt för det statliga och det kommunala partistödet bör därför reglerna för det kommunala partistödet ändras därhän att ett grundbidrag utgår till i fullmäktige företrädda partier.

Eftersom det vid val till kommunfullmäktige f. n. inte finns någon regel motsvarande spärregeln om 4 procent av de röstande för representation i riksdagen får eventuella avtrappningsregler ges en annan utformning för det kommunala partistödet. Därvid kan en kompletterande regel införas om att parti med mycket liten fullmäktigerepresentation inte skall vara berättigat till helt grundbidrag.

Vi anser därför att utskottet bort hemställa

att riksdagen i anledning av motionerna 1971:541 och 1971:549 anhåller hos Kungl. Maj:t om förslag till nästa års riksdag om ändrade regler för kommunalt partistöd i syfte att införa grundbidrag i enlighet med vad ovan anförts.

Göteborgs Offsettryckeri AB, Sthlm 71.150 S